

Den senaste tidens inflationsutveckling

Sedan föregående inflationsrapport har inflationen blivit lägre än väntat. Det är framförallt den importerade inflationen som fallit överraskande mycket, medan den inhemska inflationen utvecklats i linje med prognosen. Entydiga orsaker till prognosavvikelsen i den importerade inflationen är svåra att hitta. En orsak skulle kunna vara att det skett strukturella förändringar som medfört ett ökat konkurrenstryck både på världsmarknaden och i senare distributionsled. Ökad import från låglöneländer kan ha lett till större prispress på importerade konsumtionsvaror än vad som legat i tidigare bedömningar.

Inflationen har varit låg det senaste året. De senaste månaderna har den fallit ytterligare. Nedgången i inflationstakten har varit bred; priserna på de flesta importerade varor har fallit

det senaste året och den årliga prisökningstakten på inhemska varor har avtagit. I förhållande till bedömningen i föregående inflationsrapport har inflationen blivit lägre än förväntat. Det är framförallt importen som blivit billigare än väntat. Den inhemska inflationen har däremot utvecklats i stort sett enligt prognosen i december. I det följande diskuteras olika tänkbara orsaker till prognosavvikelsen. Inledningsvis berörs kortfattat den nya metod för att beräkna inflationstakten som SCB nyligen infört.

Ny metod för beräkning av inflationstakten gör liten skillnad i genomsnitt

Från och med januari i år beräknar SCB inflationstakten med en ny metod. Tidigare har beräkningarna av inflationstakten bland annat syftat till att neutralisera effekterna på konsumentprisutvecklingen av ändrade konsumtionsmönster. Denna bortrensning av substitutionseffekter har upphört från och med januari i år. Exakt hur stort bidrag den ändrade beräkningsmetoden gav till förändringen i inflationstakten mellan december och januari finns det ingen uppskattning av, eftersom det gamla beräkningssättet inte utförs längre. En historisk jämförelse av de två olika metoderna att mäta KPI:s förändringstakt visar dock att dessa i huvudsak ger samma prisutveckling; sedan 1981 har det tidigare måttet på inflationstakten i genomsnitt visat knappt 0,2 procentenheter högre prisökningstakt per år. Hänsyn till denna genomsnittliga skillnad mellan de båda måtten har redan tidigare, sedan maj 2004, tagits i prognoserna för UND1X- och KPI-inflationen från 2005 och framåt.⁴

Lägre prisökningar än väntat på de flesta varugrupper i importen

Det är inte bara de senaste månaderna som den importerade inflationen i konsumentledet (exklusive oljeprodukter) blivit lägre än förväntat. Ända sedan våren 2003 har inflationen på import varit

Diagram R1. UND1X och KPI.
Årlig procentuell förändring

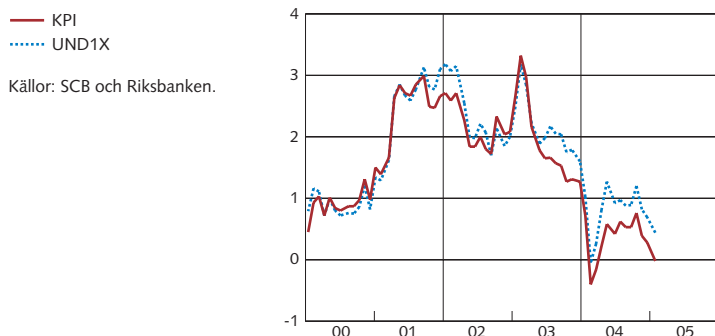
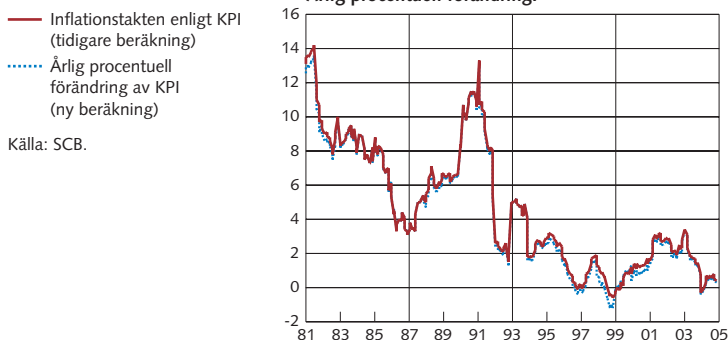

Diagram R2. KPI-inflationen med nuvarande och tidigare metod.
Årlig procentuell förändring.

4 För en utförligare beskrivning av SCB:s metodförändringar, se fördjupningsrutan "Ändrade beräkningsmetoder för inflationstakten" i Inflationsrapport 2004:2.

lägre än prognostiserat (se diagram R3). Trots att prognosen för den importerade inflationen reviderats ned gradvis sedan 2002 har den faktiska inflationen upprepade gånger understigit prognoserna.

Den oväntat låga importerade inflationen de senaste månaderna härrör från ett större prisfall än väntat på de flesta varugrupper i importen. Exempelvis föll priserna på kläder och skor med 1,8 procent och priserna på utrikes resor med 1,3 procent i årstakt i januari. Priserna på oljeprodukter i KPI har emellertid ökat ungefär som väntat.

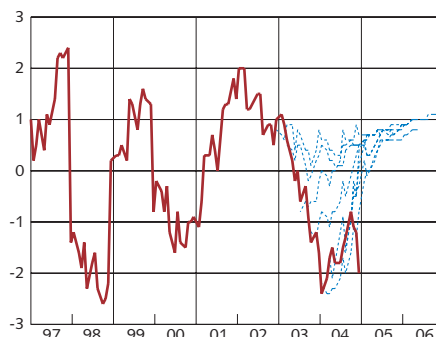
Prissänkningarna på importerade produkter kan i princip härstamma från tre olika källor: fallande priser i utländsk valuta på världsmarknaden på det Sverige importerar, en förstärkning av kronan, eller sänkta priser på importprodukter i konsumentledet på den svenska marknaden. Kronan har inte förstärkts mer än väntat, vilket talar för att orsakerna till prognosfelen bör sökas i de andra två faktorerna.

De globala producentpriserna ökade som väntat

Det mått som Riksbanken vanligtvis använder för att mäta prisutvecklingen på världsmarknaden i utländsk valuta är ett handelsvägt index över producentpriserna på bearbetade varor i elva länder. Som framgår av diagram 28 i kapitel 1 visar detta index på låga prisökningar mellan 2001 och 2003. Under 2004 steg ökningstakten delvis till följd av stigande råvarupriser. I förhållande till bedömningen i den senaste inflationsrapporten har prisökningstakten i de globala producentpriserna under senare tid inte varit överraskande låg.

Ett problem i detta sammanhang är att detta prisindex troligtvis inte exakt mäter den prisutveckling på konsumentprodukterna som varit i tidigare distributionsled. Det är elva länder som ingår i det globala producentprisindexet och det är endast Sveriges traditionellt sett viktigaste handelspartners som ingår. Lågkostnadsländer som t.ex. Kina och Polen har ökat sin andel

Diagram R3. UNDIMPX exklusive oljeprodukter, utfall samt prognoser.
Årlig procentuell förändring

— Utfall
••••• Prognoser

Källor: SCB och Riksbanken.

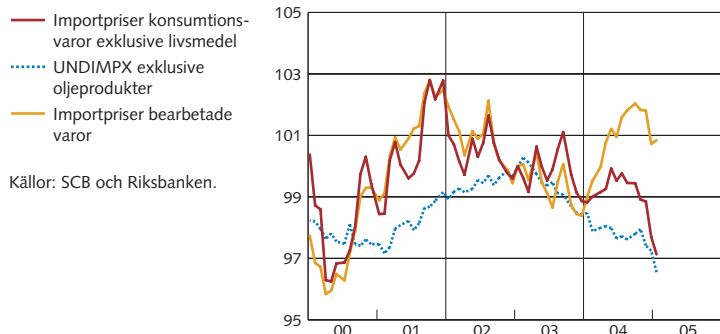
av den svenska importen kraftigt de senaste åren. Detta torde ha haft större inverkan på prisutvecklingen på den svenska varuimporten än vad som fångats av indexet för de globala producentpriserna.

Ett annat mått som Riksbanken använder för att mäta det internationella pristrycket är importpriset på bearbetade varor i producentledet uttryckt i kronor. Dessa priser ökade de senaste månaderna något mindre än beräknat i den senaste inflationsrapporten. Den låga inflationen på bearbetade importvaror bidrog därmed sannolikt till att prisökningarna även i konsumentledet blev svagare än förväntat. Prognosavvikelsen på importpriserna i producentledet var dock avsevärt mindre än i konsumentledet och kan därför som mest utgöra en delförklaring till den låga inflationen på importvaror i konsumentledet. Det bör dessutom framhållas att prisförändringar i olika producentled brukar få sitt fulla genomslag i de svenska konsumentpriserna med viss fördröjning. Det är därför osäkert i vilken utsträckning utvecklingen av importpriserna i producentledet de senaste månaderna kan förklara de låga prisökningarna på import i konsumentledet.

Lågre prisökningar på importerade konsumtionsvaror än på importen totalt

De importerade produkter som ingår i KPI-korgen är dock inte exakt de varor som ingår i

Diagram R4. UNDIMPX exklusive oljeprodukter samt importpriser i producentledet, bearbetade varor samt konsumtionsvaror exklusive livsmedel. Index, januari 2003=100

Källor: SCB och Riksbanken.

importen av bearbetade varor i producentledet. Det kan därför vara intressant att titta även på prisutvecklingen på olika typer av importerade varor i producentledet.⁵ Av diagram R4 framgår att prisökningarna för den totala varuimporten och för importerade konsumtionsvaror har varit ungefär lika stora i ett längre perspektiv. Historiskt sett har det också funnits en ganska god samvariation mellan dessa prismått och utvecklingen av priserna på importerade produkter i KPI-korgen, UNDIMPX (exklusive livsmedel), även om de senare föga förvånande fluktuerat mindre än producentpriserna. Sedan början av 2004 har dock importpriserna på konsumtionsvaror i producent- och konsumentledet fallit medan priserna på hela aggregatet av bearbetade varor stigit. Prisökningstakten för den totala varuimporten i producentledet har dragits upp av stora prisökningar på insatsvaror, vilket troligen delvis beror på att stigande råvarupriser har haft ett snabbare genomslag i dessa priser än i konsumtionsvarupriserna. Samtidigt är det möjligt att den ökande globaliseringen och hårdnande konkurrensen från låglöneländer medfört att vinstmarginalerna på internationellt handlade konsumtionsvaror överlag pressats mer än väntat, både på världsmarknaden (i högre grad än när det gäller insatsvaror) och i konsumentledet, t.ex. genom effektivare distributionskanaler i importländerna. Det senare kan handla om flera

olika typer av förändringar, t.ex. IT-teknologi och nyetableringar av lågprisbutiker.

På sikt är det rimligt, bl.a. mot bakgrund av de historiska mönstren, att räkna med att de högre prisökningarna på importerade insatsvaror också kommer till uttryck i konsumentpriserna. Även om prisutvecklingen för insats- och konsumtionsvaror bör följas åt på sikt är dock sambandet tillräckligt instabilt för att försvåra prognoserna på kort sikt.

Slutsatsen är alltså att det antagligen finns flera skäl till att den importerade inflationen i konsumentledet överskattats. En möjlig förklaring skulle kunna vara att det skett strukturella förändringar som medfört ett ökat konkurrenstryck både på världsmarknaden och i senare distributionsled. En ökad import från låglöneländer kan ha lett till större prispress på importerade konsumtionsvaror än vad som legat i tidigare bedömningar.

Låg prisökningstakt även på inhemska produkter

Den inhemska inflationen har i allt väsentligt utvecklats som väntat den senaste tiden. Den inhemska underliggande inflationstakten, UNDINHx, uppgick i januari till 1,1 procent i årstakt, vilket var i linje med prognosen i föregående inflationsrapport. I konsumentledet är det framförallt låga prisökningar på varor, i synnerhet livsmedel, som förklarar den låga inhemska inflationen (se diagram R5). Prisökningstakten på tjänster har i likhet med tidigare varit högre än den totala inhemska inflationen. Även hyrorna har fortsatt ökat i en högre takt än inhemska varor och tjänster i genomsnitt.

Det bör understrykas att någon exakt uppdelning av förändringarna i konsumentpriserna på importerad och inhemska inflation inte går att göra. Även om mycket tyder på att det är den importerade inflationen som varit oväntat låg medan den inhemska blivit ungefär som väntat, kan prisfallet på importerade produkter i konsumentledet till viss del bero på inhemska faktorer.

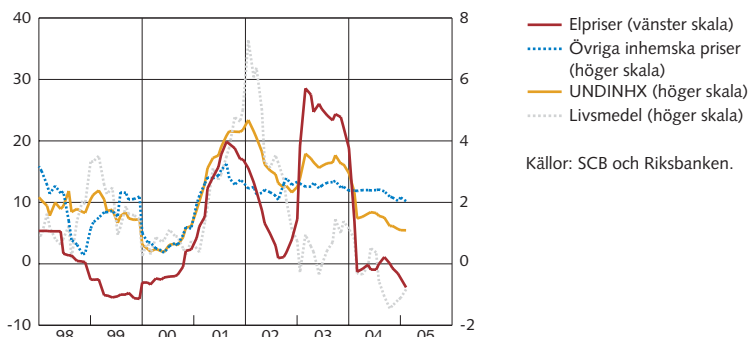
⁵ Importpriserna för konsumtionsvaror exkluderar priser på livsmedel och oljeprodukter eftersom dessa varugrupper inte ingår i prisindexet UNDIMPX exklusive oljeprodukter.

I producentledet har priserna för hemmamarknaden, i likhet med de totala importpriserna i producentledet, stigit i ökande takt sedan drygt ett år tillbaka. Även på hemmamarknaden är det priserna på insatsvaror som ökat mest, medan konsumtionsvarorna har haft en betydligt mer dämpad prisutveckling (se diagram R6). Under 2004 steg prisökningstakten på konsumtionsvaror i det svenska producentledet gradvis. I januari avtog dock ökningstakten.

I kapitlet "Inflationsbedömning" diskuteras de aktuella förändringar inom livsmedelshandeln som troligen är en förklaring till fallande livsmedelspriser. Utvecklingen av producentpriserna på livsmedel tyder på att den hårdnande konkurrensen inom denna bransch även har lett till ökad prispress i producentledet. I januari hade producentpriserna på livsmedel ökat med 0,4 procent i årstakt. Men även exklusive denna varukategori har producentpriserna på konsumtionsvaror stigit mycket måttligt, drygt 1,5 procent i årstakt i januari vilket var en kraftig nedgång jämfört med slutet av 2004. Det är svårt att veta exakt vad som ligger bakom nedväxlingen i inflationstakten (några officiella viktfrån januari finns ännu inte), men det verkar ha varit små prisökningar och t.o.m. prisfall på kategorierna förlagsprodukter och grafiska produkter (som inkluderar bl.a. cd- och dvd-skivor) och baskemikalier (som inkluderar läkemedel).

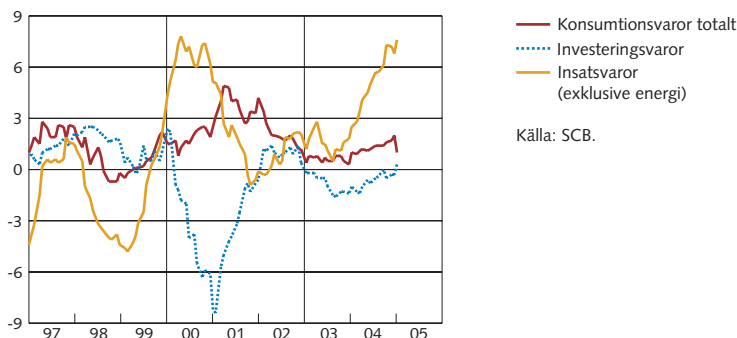
Det finns ingen anledning att förvänta sig att ökningstakten i producentpriserna för hemmamarknaden och den inhemska inflationen på konsumentprodukter (UNDINHX) ens på lång sikt ska vara densamma. På samma sätt som när det gäller importerade produkter skiljer sig varusammansättningen åt mellan producentprisindex och konsumentprisindex. På sikt är ändå prisutvecklingen på konsumtionsvaror i producentledet en signal om hur konsumentpriserna på inhemskt producerade varor kan komma att förändras. Därför kan dämpningen i prisökningstakten på konsumtionsvaror i producentledet i januari, om den visar sig

Diagram R5. UNDINHX, totalt och för olika undergrupper.
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Riksbanken.

Diagram R6. Producentpriser för den svenska hemmamarknaden, olika varugrupper.
Årlig procentuell förändring.

Källa: SCB.

varaktigt, ses som ytterligare en indikation på att pristrycket i konsumentledet från prisökningar i tidigare led av distributionskedjan dämpats. Den låga inhemska inflationen handlar således inte bara om t.ex. sänkta priser och ökad konkurrens i livsmedelsförsäljningen.